

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи
_____ О.І.Гура

« _____ » _____ 2014 р.

«ПОЛІТИЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ»

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки спеціалістів
галузі знань 0301 – «Соціально-політичні науки»
спеціальності 7.03010401 – «Політологія»

(ПО 2.6)

2014 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедра політології факультету соціології та управління

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Лепська Наталія Володимирівна, ст. викладач кафедри політології, кандидат політичних наук

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ КАФЕДРОЮ політології “26” серпня 2014 року, протокол № 1

Завідувач кафедри д.політ.н., доцент _____

(підпис)

Є.Г.Цокур

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Політичне проектування та прогнозування» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів спеціальності 7.03010401 – «Політологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальна методологія та конкретні технології політичного проектування і прогнозування розвитку політичної системи суспільства, політичних процесів як на локальному рівні, так і на глобальному, суб'єктів політичних відносин різного ґатунку тощо.

Міждисциплінарні зв'язки: курс «Політичне проектування та прогнозування» має комплексний, міждисциплінарний характер, що досягається завдяки акцентуванню уваги на вузлових аспектах перетинання політологічних, соціологічних, історичних, культурологічних та інших знань. У викладанні курсу реалізуються міжпредметні зв'язки з такими дисциплінами, як: «Історія» – у питанні історії формування футуроорієнтованого потенціалу соціально-політичного знання, утопічних концепцій реформування суспільства, нових моделей сучасного світоустрою; «Теорія міжнародних відносин» – у аспекті вивчення теорії прогностичного обґрунтування міжнародних відносин, еволюції формування архітектури геополітичного простору і розробки прогностичних моделей змін його конфігурації; «Філософія» – у вивченні ключових категорій і принципів політичного прогнозування; «Політичний менеджмент» – у з'ясуванні фундаментальних основ політичного управління, практики політичного прогнозування та проектування у розробці стратегій державного розвитку; «Методи політичних досліджень» та «Маркетингові дослідження» – у питанні вивчення методологічного інструментарію політичного прогнозування і проектування; «Політичні технології» – у конкретизації аспекту технологій виборчих кампаній як реалізації політичного проекту.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні і практичні основи політичного прогнозування.
2. Теоретичні аспекти і праксеологія політичного проектування.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання курсу «Політичне проектування та прогнозування» є надання студентам необхідних знань стосовно сутності, особливостей та специфіки практичного застосування методів політичного проектування і прогнозування в умовах швидкоплинної динаміки політичних процесів, що дозволить майбутньому спеціалісту з політології визначати місце своєї країни у загальній системі світової політики і свідомо відпрацьовувати моделі її позиціонування, які спрямовані на забезпечення інтересів держави і громадян.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Політичне проектування і прогнозування» є:

- вивчення теоретичних засад, сутності категорій і методів політичного проектування і прогнозування;

- визначення певних тенденції у функціонуванні і розвитку політичної сфери суспільства, їх впливу на соціально-економічний, науково-технічний, культурний, демографічний, зовнішньополітичний розвиток держави, на формування її конкурентних переваг у глобальному розподілі праці;
- засвоєння специфіки застосування методів проектування і прогнозування для ефективної реалізації цілей та завдань держави, інших суб'єктів в сфері політичних відносин.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати** :

- предмет політичного проектування і прогнозування, його об'єктивно-методологічні основи і поняттєво-категоріальний апарат;
- класифікацію проектів стосовно політичної сфери, сутність, структуру, типологію політичних прогнозів;
- методологію і принципи політичного прогнозування;
- методологію і принципи політичного проектування;
- основні етапи політичного прогнозування і проектування;
- методику реалізації політичних прогнозів і розробки проектів;
- специфіку глобального політичного прогнозування;
- можливості практичного застосування отриманих знань.

вміти :

- компетентно тлумачити базові терміни курсу;
- розпізнавати різні види прогнозів та проектів з оглядом на їхню специфіку та сферу застосування;
- визначати актуальні проблеми розвитку політичної сфери суспільства на сучасному етапі, стежити за сучасними подіями, критично сприймати їх, комплексно аналізувати конкретну політичну ситуацію;
- свідомо застосовувати певні методи політичного проектування і прогнозування;
- здійснювати підбір основної документації та базової інформації для політичного прогнозування і розробки проектів;
- формулювати завдання на різних етапах політичного прогнозування і розробки політичних проектів;
- аналізувати сучасні політичні технології, зокрема виборчі технології, технології прийняття політичних рішень, PR-технології, формувати власну політичну і громадянську позицію;
- відпрацювати навички цивілізованої дискусії, вміння аргументувати свою точку зору;
- застосовувати теоретичні знання на практиці.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 144 години, 4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи політичного прогнозування

Тема 1. Сутність політичного прогнозування

Еволюція футуроорієнтованого потенціалу суспільно-політичної думки. Міфологія – утопія (Платон, Т.Мор, Ф.Бекон) – фантастика (Р.Бредбери, С.Лема, І.Ефремов, Г.Уельс) – прогнозування – футурологія. Роль передбачення на різних етапах історії людства. Історія соціального прогнозування в Росії, школа «Радянського прогнозування» (В.А.Базаров-Руднєв, К.Е.Ціолковський, В.І.Вернадський, А.М.Румянцев, І.В.Бестужев-Лада). Основні напрямки футурології на Заході (Д.Белл, Б.Жувенель, Е.Тоффлер, З.Бжезинський, С.Хантінгтон, Ф.Фукуяма, Г.Кіссінджер, У.Валерстайн. Глобалістика як один з напрямків футурології. «Межі зростання» і інші доповіді Римського клубу. Результати діяльності Римського клубу.

Специфіка політичного прогнозування. Сутність політичного прогнозування, його функції. Прогноз як різновид наукового дослідження. Характеристика умов, що вказують на необхідність політичного прогнозування. Основні категорії та інструменти політичного прогнозування. Параметри прогнозів.

Сутність політичного прогнозування. Основні характеристики політичного прогнозування, його теоретико-пізнавальна та управлінська спрямованість. Об'єктивні підстави та умови політичного прогнозування. Два аспекти політичного прогнозування: 1) теоретико-пізнавальний; 2) управлінський. Об'єкт та предмет політичного прогнозування. Внутрішньополітичне та зовнішньополітичне прогнозування.

Типи політичних прогнозів. Основні підходи до типологізації прогнозів. Проблемно-цільовий критерій типологізації. Часовий критерій типологізації. «Ефект Едіпа» в прогнозуванні. Самоздійснювані та самоспростовувані прогнози, активні і пасивні прогнози.

Принципи політичного прогнозування. Методологічні засади політичного прогнозування, закон історичного розвитку і причинно-наслідкових зв'язків. Принцип системності. Принцип узгодженості. Принцип варіантності. Принцип неперервності. Принцип верифікації. Принцип рентабельності прогнозування. Синергетика як універсальний принцип щодо забезпечення достовірності прогнозу та тип нелінійного мислення.

Тема 2. Методи політичного прогнозування

Поняття методу «політичного прогнозування». Визначення методу політичного прогнозування Методика прогнозування. Класифікація методів за І.В.Бестужевим-Ладою і Дж.Армстронгом. Прийом прогнозування. Прогнозний фон.

Фактографічні (об'єктивні) методи політичного прогнозування. Прогнозна екстраполяція. Прогнозна інтерполяція. Статистичний метод

прогнозування. Регресивний та авторегресивний методи прогнозування. Метод аналізу публікацій. Факторний метод прогнозування. Метод історичної аналогії. Цитатно-індексний метод прогнозування.

Експертні (суб'єктивні) методи політичного прогнозування. Статус експерта і експертної оцінки політичної ситуації. Експертний метод прогнозування, різновиди методу. Типологізація експертних методів: інтенціональні і на основі думок, індивідуальні і групові (колективні), очні і заочні, психологічні і без стимуляції творчого потенціалу експертів. Метод інтерв'ю. Метод колективної експертної оцінки. Метод суду. Метод експертних комісій. Метод «мозкового штурму». Дельфійський метод. Синектичний метод. Прогнозний сценарій.

Методи політичного моделювання. Поняття моделі в прогнозуванні. Специфіка політичного моделювання. Етапи політичного моделювання. Класифікація типів моделей щодо застосування в політичному прогнозуванні. Імітаційні і динамічні моделі. Івент-аналіз як базовий спосіб моделювання політичних ситуацій. Штучний інтелект. Основні види моделей, які застосовуються на практиці.

Моделювання міжнародних відносин. Політичний аналіз міжнародних відносин, підходи до вивчення потенціалу держави, її зовнішньої політики як можливість прогнозування її змін. Довгострокове прогнозування в галузі міжнародних відносин за Ч.Макклелландом. Моделювання міжнародних відносин. Кластерний і факторний аналіз, методика (матриця) контекстно-вільної граматики Д.Меффорда, модель SIMPEST С.Бремена. Концепція зікнення цивілізацій С.Хантингтона, нового світового порядку Г.Кіссінджера.

Тема 3. Об'єкт політичного прогнозування

Основні характеристики об'єкта прогнозування. Характеристика об'єкта прогнозування як якісне/кількісне відображення будь-якої риси об'єкта. Класифікація об'єктів прогнозування. Загальні принципи аналізу об'єкта політичного прогнозування. Системний підхід до аналізу. Поняття про змінні (значуща, ендогенна, екзогенна). Динамічний ряд та його складові. Тренд. Визначення складності об'єкта прогнозування. Мірність об'єкта прогнозування. Структура об'єкта прогнозування.

Вихідна інформація про об'єкт політичного прогнозування. Поняття «джерело фактографічної інформації». Поняття «джерело експертної інформації». Інформаційний масив прогнозування. Повнота вихідної інформації. Кількість інформації про об'єкт прогнозування, яка міститься в значеннях змінної, виходячи із завдань прогнозу. Дисконтування інформації про об'єкт прогнозування. Експертна група та її компетентність. Експертна оцінка.

Аналіз об'єкта політичного прогнозування. Принципи специфічності та оптимізації об'єкта прогнозування. Принцип неперервності аналізу. Аналіз динаміки та структури об'єкта прогнозування. Аналіз адекватності прогнозної моделі. Суб'єкт аналізу об'єкта прогнозування. Передпрогнозний

та постпрогнозний аналіз об'єкта прогнозування. Аналіз прогнозного горизонту та прогнозного фону об'єкта прогнозування.

Тема 4. Етапи політичного прогнозування

Початковий етап прогнозування. Поняття «передпрогнозної орієнтації», визначення об'єкта, мети, завдання та гіпотези прогнозування. «Завдання на прогноз» як документ, що регламентує порядок його розробки. Створення вихідної базової моделі прогнозу, об'єктний і функціональний підходи. Створення моделі контекстного прогнозного фону. Прогнозна ретроспекція.

Прогнозний діагноз і прогнозна перспекція як етапи політичного прогнозування. Визначення поняття «прогнозний діагноз». Визначення трендів. Створення гіпотетичних пошукових і нормативних моделей. «Прогнозна перспекція» як етап прогнозування, на якому прогноз розробляється за результатами прогнозного діагнозу.

Верифікація прогнозу. Оцінка достовірності та точності прогнозу. Критерії верифікації. Абсолютна і відносна верифікація. Уточнення прогнозу на основі його верифікації. Розробка рекомендацій. Експертна оцінка і корекція висновків прогнозу. Поняття про «синтез прогнозів».

Тема 5. Глобальне політичне прогнозування

Об'єкт та предмет глобального політичного прогнозування. Глобалізація в її історичній динаміці як об'єкт глобального політичного прогнозування. Якісно-інше майбутнє людства як предмет глобального політичного прогнозування. Змістовний аналіз проектів глобального майбутнього С.Хантінгтона, З.Бжезинського, Е.Тоффлера, Г.Кіссінджера та інших дослідників глобальної політики.

Основні принципи глобального політичного прогнозування. Принцип невизначеності майбутнього. Принцип біфуркації. Принцип дискретності простору-часу.

Методологічні проблеми глобального політичного прогнозування. Криза прогностичної парадигми Просвітництва. Новий тип прогностичної свідомості. Політична домінанта глобального прогнозування. Діалектика дихотомії «виклик-відповідь» та її значення в глобальній прогностиці.

Сучасна система міжнародних відносин як чинник геополітичного структурування Заходу. Від «стратегічного паритету» Заходу і Сходу (1970 – 80-е рр.) до політичної гегемонії Заходу (1990-е рр.). Процеси і стратегії створення однополярного світу. Просторова структура й основні ареали «політичного Заходу». Геополітичні відносини і конфлікти на внутрішньосистемному рівні. Центр-периферійні взаємодії в західному співтоваристві.

Трактування глобалізації в геополітичних доктринах сучасності. Концепція кінця історії (Ф. Фукуяма). Концепція «однополярного світу» (З.Бжезинський, С. Телботт, М. Олбрайт). Світ-системний аналіз (І. Валлерстайн). Концепція діалогу цивілізацій у «багатополярному» світі.

Тенденції розвитку світової системи: глобалізація і регіоналізація в політичному аспекті. Євроцентристська і західноцентристська концепція світу. «Рах Americana» і атлантизм. Концепція геополітичного плюралізму і «багатополюсного світу». Геополітичні сценарії майбутнього СНД і світу. Роль сценаріїв у діяльності ООН, ЮНЕСКО та інших міжнародних організацій. Зіткнення ринкового і релігійного фундаменталізму. Європа майбутнього. Проекти геополітичного майбутнього «Світовий порядок у ХХІст.», «Моделі посткризового світу: Глобальна війна або новий консенсус».

Змістовий модуль 2. Праксеологія політичного прогнозування і проектування

Тема 1. Теорія і практика політичного планування: загальний досвід країн пострадянського простору і досвід зарубіжних країн

Розробка стратегій державного економічного розвитку в державах з плановим і ринковим веденням господарства. Командно-адміністративне планування в СРСР: аналіз моделі. Соціально-економічне прогнозування в системі державного регулювання економіки. Планування і ринкова економіка. Індикативне планування: сутність поняття. Розробка прогнозів, індикативних планів і програм в країнах з ринковою економікою. Особливості розробки багатогалузевих програм. Модель В.Леонтьєва «витрати-випуск» і її втілення у деяких західних країнах.

Економічне програмування і фінансове планування у ФРН. Провідні науково-дослідні структури, що займаються розробкою державних прогнозів. Особливості стратегічного планування у Франції. Специфіка п'ятирічних планів французької економіки і відмова від них у 1993р. Практика регіонального планування у Франції. Роль економічного планування в Японії. Основні напрямки індикативного планування японської економіки. Генеральний план (довгострокова програма) соціально-економічного розвитку сучасної Японії. Китайський досвід стратегічного планування. Особливості довгострокового, середньострокового та поточного (річного) планування. Способи і порядок складання народногосподарських планів в Китаї. Система планування і її напрямки в сучасному Китаї. Особливості прогнозування та планування економічного розвитку в пострадянських країнах.

Метод «Форсайт», його співвідношення з прогнозуванням. Переваги форсайт-технологій. Історія застосування форсайту. Технології форсайту в сучасних західних країнах. Особливості форсайту в Японії, Великобританії, Нідерландах, Франції. Практика форсайту в Росії, основні здобутки. Спроби впровадження форсайту в сучасній Україні.

Тема 2. Прогнозування основних напрямків соціально-політичного розвитку країни

Коло об'єктів, які потрапляють у сферу практичного застосування політичного прогнозування. Політична система суспільства та її інститути як

провідний об'єкт політичного прогнозування. Аналіз і прогноз характеру взаємодії партійної та політичної систем; дослідження та прогноз характеру взаємодії світоглядної та політичної систем; дослідження і прогноз характеру взаємодії політичної та соціальної систем. Демократія як «політичний проект». Рівні змінних, які впливають на становлення демократії, за А.Мельвілем. Умови вдосконалення політичної системи на шляху переходу від авторитаризму до демократичних принципів. Конструювання правової політики. Проблема пошуку шляхів оптимізації відносин між владною елітою та суспільством, між центром та регіонами, між партіями-лідерами виборчих кампаній та партіями-аутсайдерами.

Виявлення громадської думки стосовно політичних проблем як фактор впливу на політичні рішення. Співвідношення етичних та неетичних норм у дослідженні громадської думки і як одного з компонентів інформаційного масиву щодо розробки прогнозів. Пізнання механізмів виникнення, ескалації та запобігання політичним конфліктам. Запобігання конфліктам засобом прогнозування. Розробка технологій визначення конфліктогенів та розв'язання кризових ситуацій. Особливості воєнно-прогностичної діяльності.

Передбачення і забезпечення результатів виборчих кампаній. Вивчення електоральної поведінки виборців. Організація і управління виборчим процесом. Інформаційно-аналітичне супроводження виборчої кампанії. Екзит-пол і його прогностичний потенціал.

Рекрутування політичних лідерів та передбачення їх впливу на зміну політичної ситуації в країні. Врахування досвіду політичного лідерства в західних країнах, країнах пострадянського простору в осучасненні інституту лідерства в Україні.

Підготовка політичних рішень, аналіз та прогнозування їхніх можливих наслідків. Інформаційно-аналітична підтримка політичних рішень. Прогностичні можливості сучасної інформаційно-комунікативної системи. Реалізація політики реформ у різних сферах суспільного розвитку.

Тема 3. Теоретико-методологічні аспекти політичного проектування

Основна характеристика політичного проектування. Визначення понять: проектування, проект. Проект як стан системи, якої стосується проблема і задача проектування. Проектування, конструювання та винахідництво як найбільш складні види соціоінженерної діяльності.

Характеристика концепцій соціально-проектної діяльності: соціальна інженерія, утопії, антиутопії, дизтопії, теорії оптимізації проектної діяльності, об'єктно-орієнтований, проблемно-орієнтований та суб'єктно-орієнтований підходи. «Тезаурус суб'єкта проектування». Аналіз соціального проекту за ознаками наукової обґрунтованості, можливості практичної реалізації, актуальності, конкретності, новизни. «Нормальний» проект. Типологія соціальних проектів: за характером проєктованих змін (інноваційний проект, реанімаційний проект), за напрямками діяльності (освітні, науково-технічні, культурні, політичні), за особливостями фінансування (інвестиційні,

спонсорські, кредитні, бюджетні, благодійні), псевдопроекти та інші типології.

Політичний проект як різновид соціального проекту та складова політичного управління. Відмінності політичного проекту від інших видів. Співвідношення понять «соціальне проектування» та «політичне проектування», «політичне проектування» і «політичне прогнозування». Методологічні основи політичного проектування. Значення комплексного підходу до об'єкта. Вибір основної ланки проектування. Принцип оптимальності. Орієнтація на кінцевий результат.

Загальна класифікація політичних проектів: за сферою використання політичних проектів, за термінами реалізації, за ступенем складності, за територіальною реалізацією, за суб'єктами реалізації, за призначенням, за ресурсомісткістю. Політичні проекти з механізмом управління «держава» та з механізмом управління «партія». Характеристика політичних проектів в сучасній Україні.

Тема 4. Загальні процедури розробки проектів

Характеристика базової моделі проектування. Виділення носія проблеми. Визначення меж проектованої системи. Створення базової моделі. «Життєвий цикл проекту». Основні етапи розробки проекту (розробка концепції, оцінка життєздатності проекту, планування проекту, складання бюджету, захист проекту, попередній контроль, етап реалізації проекту, корекція проекту за підсумками моніторинга, закінчення роботи та ліквідація проекту).

Розробка проекту. Проектна система як базова модель. Визначення утримання та масштабів змін у системі під впливом проектної системи. Характеристика мети та завдань, що будуть вирішені за рахунок проектної системи. Складання тексту проекту. «Задум» проекту та його взаємозв'язок з результатами аналізу соціальних потреб. Концепція проекту як визначення кінцевих цілей проекту і виявлення оптимальних шляхів їх досягнення. Складові концепції проекту.

Життєздатність проекту, оцінка життєздатності проекту як встановлення ступеня ризику у вирішенні проблеми. Соціальна діагностика та прогнозування як інструменти оцінки життєздатності проекту. Планування як встановлення переліку і порядку заходів щодо реалізації проекту. Основні правила планування. Способи планування (мережеве планування, мережеві діаграми). Презентація проекту.

Тема 5. Технологія розробки політичного проекту

Технології експертних методів у розробці політичного проекту. Узагальнений аналіз методів мозкового штурму, синектики та сценарію політичному проектуванню. Процедура методу ділової гри у поясненні задуму проекту, у відпрацюванні складних питань проектування, а також під час роботи над текстом проекту. Метод фокальних об'єктів як можливість максимальної активізації асоціативних механізмів творчої діяльності, активізації здатності до інноваційних рішень. Схема методу фокальних

об'єктів. Застосування теорії вирішення винахідницьких завдань (ТВВЗ) Г.Альтшуллера у розвитку інноваційних властивостей проекту. Концептуальні принципи і можливості використання ТВВЗ у проектній діяльності. Метод контрольних питань та «списки контрольних питань для винахідників» у практиці проектування. Список А.Осборна у розробці проектів. Рекомендації щодо використання експертних методів у політичному проектуванні.

Тема 6. Проектування виборчої кампанії

Виборчий проект як комплекс заходів політичної організації щодо забезпечення ефективної її участі у виборах до органів державної влади та місцевого самоврядування. Виборча кампанія як форма реалізації виборчого проекту політичної організації та діяльність визначених законом суб'єктів щодо забезпечення народного волевиявлення. Територіальні рівні реалізації виборчої кампанії. Суб'єкти реалізації виборчої кампанії. Організація виборчих штабів. Аналіз ресурсів політичної організації у реалізації свого виборчого проекту. «Блокуючі» ресурси.

Визначення мети участі у виборчій кампанії. Характеристики моделей виборчих кампаній: 1) ринкова модель; 2) адміністративно-командна модель; 3) організаційно-партійна модель; 4) неструктурована модель; 5) комплексна модель.

Проблема планування виборчої кампанії на прикладі реалізації політичного проекту з виборів до законодавчих органів влади. Основні етапи виборчої кампанії: прийняття рішення про участь у виборах; попередній; підготовчий; основний, неофіційна частина – активна фаза до проголошення виборів; основний, офіційна частина – активна фаза після проголошення виборів; заключний етап. Проблема організації передвиборного штабу як основного аналітичного і виконавчого органу виборчої кампанії. Функції передвиборного штабу. План у виборчій кампанії. Планова система політичної організації у виборчій кампанії: 1) загальний (стратегічний) план виборчої кампанії; 2) базовий сценарій; 3) функціональні плани виборчої кампанії за її напрямками; 4) регіональні плани; 5) конкретні плани діяльності політичної організації під час виборів. Використання виборчих технологій.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Баваров А.С. Метод сценариев как разновидность интуитивно-логических методов прогнозирования. – М., 1990. – 234 с.
2. Бестужев-Лада И.В. Впереди XXI век: перспективы, прогнозы, футурологи. Антология современной классической прогностики 1952-1999. – М.: Academia, 2000. – 854 с.
3. Бестужев-Лада И.В. Нормативное социальное прогнозирование. – М.: Наука, 1987. – 815с.
4. Бестужев-Лада И.В. Перспективы трансформации России. – М.: ЦОН МГУ, 1998. – 350 с.

5. Бестужев-Лада И.В. Поисковое социальное прогнозирование. - М.: Наука, 1984. – 740 с.
6. Бестужев-Лада И.В. Прогнозирование в социологических исследованиях: Методологические проблемы. – М., 1978. – 351 с.
7. Бестужев-Лада И.В. Рабочая книга по прогнозированию. – М.: Мысль, 1982. – 620 с.
8. Бестужев-Лада И.В., Наместникова Г.А. Социальное прогнозирование. – М., 2002. – 348 с.
9. Бестужев-Лада И.В., Наместникова Г.А. Технология прогнозных разработок социальных процессов. – М.: Поиск, 1992. – 670 с.
10. Боришполец К.А. Методы политических исследований. – М., 2005. – 221 с.
11. Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. – К.: Генеза, 2006. – 400 с.
12. Панарин А. Глобальное политическое прогнозирование. – М.: Алгоритм, 2000. – 352 с.
13. Прогностика. Терминология. – М., 1990. – 56 с.
14. Стратегічне прогнозування політичних ситуацій та процесів: монографія / за заг. ред. М.А.Лепського. – Запоріжжя: ЗНУ, 2012. – 428с.
15. Телешун С., Баронін А. Політична аналітика прогнозування та політичні консультації. – К., 2001. – 356с.

Додаткова:

1. Белл Даниел. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования: Пер. с англ. – М.: Академия, 1999. – 920 с.
2. Бешелев Д., Гурвич Ф. Г. Экспертные оценки. – М.: Наука, 1973. – 361 с.
3. Буздалин А.В. Верификация прогнозов. Случай многоточечных экспертных оценок. Формирование новой парадигмы обществоведения. – М.: Международный Фонд Кондратьева Н.Д., 1996. – 611 с.
4. Бушуев С. Д., Морозов В. В. Динамическое лидерство в управлении проектами: Монография. – 2-е изд. – К., 2000. – 312 с.
5. Веймер Д.Л., Вайнінг Е.Р. Аналіз політики: концепції і практика. – К.: Вид-во С.Павличко «Основи», 2000. – 654 с.
6. Гвишиани Д.М. Процессы глобального развития: моделирование и анализ. – М., 1984. – 293 с.
7. Гордон Т. Дж. Новые подходы к методу Дельфи. – М., 1972. – 226 с.
8. Кеннеди П. Вступая в двадцать первый век. – М.: Весь Мир, 1997. – 280 с.
9. Кононенко И.В. Долгосрочный прогноз социально-экономического развития Украины. – Харьков, 1999. – 327 с.
10. Лисичкин В.А. Теория и практика прогностики. Методологические аспекты. – М., 1972. – 342 с.
11. Лисичкин В.А. Теория и практика прогностики. – М.: Наука, 1972. – 264 с.
12. Литвак В. Г. Пути повышения качества прогнозов. – М., 1990. – 461 с.
13. Крымский С.Б., Пилипенко В.Е., Салюк Ю.В. Верификация социальных прогнозов (методологический аспект). – К., 1992. – 115с.
14. Панарин А.С. Искушение глобализмом. – М.: Эксмо-пресс, 2002. – 542 с.

15. Прогнозное социальное проектирование. – М., 1994. – 219 с.
16. Сидельников Ю.В. Пути повышения качества прогнозов. – М., 1990. – 296 с.
17. Сидельников Ю.В. Теория, организация экспертного прогнозирования. – М., 1990. – 347 с.
18. Тавокин Е.П. Социологические прогнозы электорального поведения. – Ж.: Социологические исследования, 1996. – 304 с.
19. Яковец Ю.В. Формирование новой парадигмы обществоведения. – М., 1996. – 270 с.

Інформаційні ресурси

1. Амелин В.Н. Социально-политические процессы, общественное мнение, социальный контроль. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.socio.msu.ru/1/library?e=d-000-00---001учеб--00-0-0-0prompt-10>
2. Бестужев-Лада И.В., Наместникова Г.А. Социальное прогнозирование Курс лекций. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.socio.msu.ru/1/library?e=d-000-00---001учеб--00-0-0-0prompt>
3. Ващенко К. Врахування громадської думки при складанні політичного прогнозу в сучасних українських реаліях // Вісник СевДТУ. Вип. 91: Політологія: зб. наук. пр. – Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2008. – С. 86-89. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/Vsntu/2008_2009/91-SevNTU/91-17.pdf
4. Ващенко К. Основні форми і принципи дослідження політичного аналізу і прогнозу // Політичний менеджмент. – 2007. – №1. – С. 165-172. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/pome/2007_1.pdf
5. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доповідь Римському Клубові / Б. Гаврилишин; упоряд. В. Рубцов. – Вид. 3-тє, допов. – К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.in.ua/spaw2/uploads/files/HawrylyshynMaps.pdf>
6. Дзоз В.О. Екстраполяція, експертна оцінка та моделювання в системі прогнозування розвитку гуманітарної політики України в трансформаційний період 2005 р. // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»: Філософія. Психологія. Педагогіка. Зб. наук. праць. – 2005. – № 2. – С.125-133. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_fpp/2005-2/01_Dzoz.pdf
7. Дзюба І. Україна перед Сфінксом майбутнього // УІЖ. – 2002. – № 3. – С. 3-22. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://histans.com/JournALL/journal/2002/3/1.pdf>
8. Крючков Ю.А. Методология и методы социального проектирования. Учебное пособие для студентов социологического факультета. – М.: Союз, 1998. – 40с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nashaucheba.ru/v54282>

9. Модели посткризисного развития: Глобальная война или новый консенсус. Международное исследование (ноябрь 2009 – январь 2010) – М., 2010. – 130с. – Режим доступу <http://www.postcrisisworld.org/research/podrobnее/003/>
10. Мягкий М. Теорія довгих хвиль Кондратьєва: тенденції та протиріччя // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2009. – Вип. 110. – С. 50-53. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Kondratieff_Long_Wave_Theory_Tendencies_and_Contradictions_14587.pdf
11. Резнікова О.О. Україна та нові глобальні виклики // Незалежність України в глобалізованому світі: вектори ХХІ століття: Зб. матеріалів міжнар. наук. конф. (Київ, 22 серп. 2011 р.). – К.: НІСД, 2011. – С. 174-179 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/Cles/Nezalezni1-0c2d4.pdf>
12. Стратегії розвитку України: теорія і практика / За ред. О.С. Власюка. – К.: НІСД, 2002. – 864 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/strateg2/index.htm>
13. Тертичний О. Прогноз соціолога Валерія Хмелька // Демократична українська мережа e-democracy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://e-democracy.in.ua/component/content/article/62-rekomendujemo-oflajn/132-prognoz-sociologa-vhmelka>
14. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку / Монографія Національного інституту стратегічних досліджень і Національного інституту українсько-російських відносин. – К.: НІСД, 1999. – 384 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book/ogljad/index.htm>
15. [http:// www.nbu.gov.ua](http://www.nbu.gov.ua) Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського
16. [http://www. ipiend.gov.ua](http://www.ipiend.gov.ua) Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України
17. [http:// www.iweir.org.ua/](http://www.iweir.org.ua/) Інститут світової економіки і міжнародних відносин
18. [http:// www. irr.lviv.ua/](http://www.irr.lviv.ua/) Інститут регіональних досліджень
19. [http:// www. iep.i-c.com.ua/](http://www.iep.i-c.com.ua/) Інститут економічного прогнозування
20. [http:// www.niss.gov.ua](http://www.niss.gov.ua) Національний інститут стратегічних досліджень
21. [http:// www. politik.org.ua](http://www.politik.org.ua) Український центр політичного менеджменту («Журнал «Політичний менеджмент»)
22. [http:// igls.com.ua](http://igls.com.ua) Інститут глобальних стратегій
23. [http:// www.ucipr.kiev.ua](http://www.ucipr.kiev.ua) Український незалежний центр політичних досліджень
24. [http:// www.icps.kiev.ua](http://www.icps.kiev.ua) Міжнародний центр перспективних досліджень
25. [http:// www. e-lib.info](http://www.e-lib.info) Електронна бібліотека

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – іспит

5. Засоби діагностики успішності навчання

Під час вивчення студентами курсу «Політичне проектування та прогнозування» використовуються такі методи діагностики успішності навчання:

- спостереження та поточний контроль під час проведення семінарських занять дозволяє виявити актуальний рівень знань студентів, володіння ними категоріально-поняттєвим апаратом дисципліни, з'ясувати їх потенційні можливості, наукові інтереси і навчальні здібності, ступінь опрацювання рекомендованої літератури для підготовки до семінарських занять;
- метод навчальної дискусії надає можливість студентам обгрунтовано виражати свою позицію з питань ціннісного відношення до проблем, що обговорюються на занятті, а також самостійно вивчати джерела і рекомендовану літературу, що сприяє рефлексії отриманих знань, формуванню вміння системно мислити та вирішувати поставлені завдання, аргументовано і цивілізовано відстоювати свої погляди і переконання;
- письмовий контроль під час написання модульної контрольної роботи забезпечує глибоку й всебічну перевірку рівня опанування студентами програмного теоретичного матеріалу за допомогою відповідних запитань, виявити практичні навички та вміння, а також адекватне їх застосування для аналізу та розв'язання конкретних проблем за темами навчальної дисципліни;
- виконання студентами творчої письмової роботи з результатами реферування, аналітичного огляду наукових періодичних видань суспільствознавчої тематики на предмет з'ясування актуальних проблем сучасного політичного прогнозування та проектування або інших проблем у межах курсу, що дозволить виявити вміння студентів здійснювати критичний аналіз існуючого практичного та теоретичного доробку за певною тематикою, творчо переосмислити здобутий матеріал і фахово використовувати під час розв'язання нестандартних завдань;
- розробка та аналіз сценаріїв (принаймні трьох: песимістичного, оптимістичного та інерційного) політичного розвитку певної країни, або розвитку глобальної моделі світоустрою, регіональної конфігурації країн, певної політичної ситуації, конфлікту тощо (на розсуд студента) дозволяє застосувати на практиці здобуті навички аналітично-прогностичної діяльності;
- письмовий аналіз коментарів певної події, наданих у різних інформаційних джерелах (бажано, різних світових інформаційних агенцій), анотації до матеріалів ЗМІ за проблемними темами курсу (оформлення або як доповідь, або як електронна презентація теми обсягом 16-18 слайдів), аналіз інтерв'ю провідних світових політиків

щодо прогнозу певної події світового/регіонального масштабу, аналіз прогностичних технологій у інформаційному забезпеченні певної події світового/регіонального масштабу.